

לשמע קול תורה – פסוק השבוע

פרשת לך לך

מדוע לצאת!?

"וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְגֹזֵר שָׁם כִּי כָבֵד הָרַעַב בְּאֶרֶץ" (בראשית יב, י).

ירידתו של אברהם אבינו למצרים בשל הרעב מתפרשת בשתי דרכים שונות – לשבח ולביקורת.

המדרש משבח אותו: "זה שאמר דוד טרף נתן ליראיו (תהלים קיא, ה), טירוף נתן ליראיו בעוה"ז, אבל לעתיד לבא יזכור לעולם בריתו, אף על פי שכתוב ואברכך ואגדלה (את) שמך, הביא רעב לעולם לנסותו, וזה אחד מעשרה מיני רעב שבאו לעולם, ואעפ"כ לא הקפיד ולא הרהר אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא" (פסיקתא זוטרתא [לקח טוב] בראשית פרשת לך לך פרק יב סימן י).

המדרש דורש את הפסוק בתהילים "טָרַף נָתַן לִירְאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ" ומעניק לו משמעות חדשה. על פי פשט הפסוק הקב"ה דואג למזון ("טרף") לצדיקים היראים אותו, אך המדרש מסביר את המילה "טרף" מלשון טירוף ומלמדנו שהצדיקים עוברים ניסיונות קשים בעולם הזה ואינם רואים מייד את אהבתו של ה' אליהם, אלא בעתיד לבוא.

לפי מדרש זה אברהם אבינו לא חטא כלל בירידתו למצרים, אלא הראה את אמונתו הגדולה בה'. אחרי שהובטח לאברהם עושר וברכה בארץ הוא נאלץ לפתע לעזבה, אך הוא אינו מהרהר לרגע ואינו מתלונן לה' יתברך. הוא מקבל את דבר ה' בלי לחשוב שנגרע ממנו דבר.

לעומת דברי שבח אלו, הרמב"ן מותח ביקורת על התנהגותו של אברהם אבינו ורואה בה חטא:

"גם יציאתו מן הארץ שנצטווה עליה בתחילה מפני הרעב, עון אשר חטא, כי הא-להים ברעב יפדנו ממות. ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה, מקום המשפט שמה הרשע והחטא (קהלת ג, טז)".

פשט הכתוב מסייע למדרש, שהרי הפסוק מצדיק את מעשה אברהם בהדגישו "כי כבד הרעב בארץ" – כלומר לא הייתה לו ברירה. המדרש מחייב התנהגות רציונלית המבוססת על הכלל שאין סומכים על הנס. הרמב"ן בא ללמדנו שכשמדובר בזהות העם המתקמת בארץ ישראל אין מקום לחשיבה רציונלית, כי בלי אמונה בה' יתברך אין קיום לעם ישראל לא בארצו ולא מחוצה לה.

הפסוקים הבאים, המתארים את לקיחת שרה אל בית פרעה, מחזקים את פירושו של הרמב"ן. הניסיון להתרחק מסכנת הרעב בארץ הביאה את אברהם לסכנה חדשה – סכנת המצרים שטופי הזימה המוכנים להרוג אדם כדי לקחת את אשתו.

אם כן, גם בחוץ לארץ אין קיום לעם בלי אמונה, ואם כן מדוע לצאת!?

שאול דוד בוצ'קו